

PSYCHOLÓGIA – MAGISTERSKÝ ŠTUDIJNÝ PROGRAM (Mgr.)

TÉZY NA ŠTÁTNU ZÁVEREČNÚ SKÚŠKU

PRE AKADEMICKÝ ROK 2021/2022

TEORETICKÉ PSYCHOLOGICKÉ DISCIPLÍNY

KVALITATÍVNA METODOLÓGIA

Charakteristiky kvalitatívneho výskumu. Subjektivita a Thomasov teorém. Výskumníkovo predporozumenie. Princíp participácie a reflexie. Zmiešané a integrované projekty. Prednosti a limity kvalitatívneho výskumu. Etické otázky v kvalitatívnom výskume. Všeobecný konceptuálny rámec kvalitatívneho výskumu. Formulácia výskumného problému a výskumná otázka v kvalitatívnom výskume. Výskumné heuristiky: theory driven research, data driven research, explanation driven research, abduction driven research, paradigm driven research. Metódy zberu dát: rozhovor v kvalitatívnom výskume, pozorovanie, ohniskové skupiny, čítanie denníku v skupine a iné. Dokumentácia v priebehu výskumu. Senzitizujúce koncepty. Teoretická citlivosť. Teoretická nasýtenosť. Typy výskumných projektov: Zakotvená teória. Fenomenologická analýza (interpretačná fenomenologická analýza). Diskurzívna analýza. Naratívne orientovaný výskum. Proces tvorby výskumného súboru: extrémne alebo deviantné prípady, „intenzívne“ prípady, výber s maximálnou variabilitou, homogénny výber, výber typických prípadov, stratifikovaný účelový výber, kritické prípady, metódy snehovej gule, výber podľa kritéria, výber založený na teórii alebo konštrukte, príležitostný výber, účelový náhodný výber, politicky významné prípady, výber na základe pohodlia. Validita kvalitatívneho výskumu (charakteristika, metódy posilňovania validity v kvalitatívnom výskume: triangulácia, analýza negatívneho prípadu, kontrola členov skúmanej skupiny, nezávislý audit, prolongované zotrvávanie na mieste výskumu). Reprezentatívnosť vo vzťahu ku skúmanému javu a možnosti zovšeobecnenia v kvalitatívnom výskume. Princíp falzifikácie a jeho kritická reflexia (K. Popper, T. Kuhn, I. Lakatos).

Študijná literatúra:

ŘIHÁČEK, T., ČERMÁK, I., HYTYCH, R. (2013). *Kvalitativní analýza textů: čtyři přístupy*. MUNI Press.
MIOVSKÝ, M. (2006). *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Grada.
SILVERMAN, D. (2005). *Ako robiť kvalitatívny výskum*. Ikar.
STRAUSS, A., CORBINOVÁ, J. (1999). *Základy kvalitativního výzkumu*. Albert.
HENDL, J. (2006). *Kvalitativní výzkum. Základní metody a aplikace*. Portál.

AKTUÁLNE TRENDY VÝVINOVEJ PSYCHOLÓGIE

Teória attachmentu, štrukturálne komponenty teórie, predpoklady a konzekvencie vývinu väzby v neskorších vývinových obdobiach. Prínos a kritika teórie. Súčasná rodina a jej vývinové trendy, štandardné a neštandardné rodiny, rodičovstvo a rodičovské roly, typy rodičov. Teórie adolescencie, ich prednosti a nedostatky. Pohľad na adolescenciu v kontexte pôsobenia sekulárnych trendov. Subkultúry mládeže a súčasný životný štýl, fenomén single. Emerging Adulthood, koncept vynárajúcej sa dospelosti. Stredný vek – obdobie stagnácie, bilancie alebo napredovania? Kríza stredného veku, sendvičová generácia, syndróm vyhorenia, nástup procesu starnutia, teórie starnutia, ageizmus.

Múdrost' v dôsledku veku a skúseností alebo stagnácia či úpadok? Vyrovnávanie sa s vlastnou konečnosťou, vývinový pohľad na fenomén smrti. Celoživotný vývin človeka. Úspešný vývin človeka.

Študijná literatúra:

- HAŠTO, J. (2005). *Vzťahová väzba*. Vydavateľstvo F.
KOVÁČ, D. (2013). *Umne starnúť*. VEDA.
MACEK, P. (2003). *Adolescence*. Portál.
MILLOVÁ, K. (2012). *Psychologie celoživotního vývoje. Uvedení do moderních teorií*. Host.
SOBOTKOVÁ, I. (2012). *Psychologie rodiny*. Portál.
THOROVÁ, K. (2015). *Vývojové psychologie. Proměny lidské psychiky od početí po smrt*. Portál.

AKTUÁLNE TRENDY PSYCHOLÓGIE OSOBNOSTI

Obraz seba ako ústredný fenomén psychológie osobnosti. Historický prehľad chápania pojmu self. Vývin self. Problematika obrazu seba vo svetle rôznych teoretických prístupov. Tri hlavné teoretické pohľady – fenomenologický, psychoanalytický, sociálno-kognitívny. Naratívne prístupy k self – sebaidentita, trauma a naratívna inkoherencia, explorácia štýlu príbehov. Self-verification vs. self-enhancement. Carver a Scheier: teória kontroly a súkromné vs. verejné vedomie seba. Zrelosť osobnosti. Moderné teórie temperamentu. Funder: procesy a moderátory presného posúdenia osobnosti. Kvantita a kvalita informácií a presnosť posúdenia osobnosti. Bandura: sociálno-kognitívna teória, self-efficacy. Mechanizmy spájajúce jednotlivcov s prostredím – vzťah fyzikálnych znakov v prostredí a osobnostných charakteristík. Transakčná analýza z pohľadu psychológie osobnosti. Higgins – teória self-guides. Koncepcie a meranie emocionálnej inteligencie – história, súčasnosť, obmedzenia a kritické otázky. Zdroje ľudského utrpenia (reflexia ako základ emocionálnej inteligencie – Ciarrociho a Godsellovej teória). Zvládanie náročných životných situácií. Aktuálne otázky triadického vzťahu: osobnosť – situácia – správanie. Osobnosť a múdrosť, osobnosť a spiritualita. Cnosti a silné stránky osobnosti.

Študijná literatúra:

- BLATNÝ, M. a kol. (2010). *Psychologie osobnosti*. Grada.
ŘÍČAN, P. (2007). *Psychologie osobnosti. Obor v pohybu*. Grada.
VÁGNEROVÁ, M. (2010). *Psychologie osobnosti*. Karolinum.
LOVAŠ, L., MESÁROŠOVÁ, M. (Eds.) (2011). *Psychologické aspekty a kontexty sebaregulácie*. UPJŠ.
KŘIVOHLAVÝ, J. (2004). *Pozitivní psychologie*. Portál.

AKTUÁLNE TRENDY SOCIÁLNEJ PSYCHOLÓGIE

Súčasne paradigmy v sociálnej psychológii. Kritická psychológia, súčasné pohľady. Sociálna percepcia. Atribúcia. Stereotypy a predsudky, zmena predsudkov. Zlo a dobro (hrdinstvo) z pohľadu sociálnej psychológie. Multikulturalizmus. Nové poznatky v sociálnej psychológii skupín. Skupinová psychoterapia. Komunikácia. Nové médiá a sociálna psychológia.

Študijná literatúra:

- HEWSTONE, M., STROEBE, W. (2008). *Sociální psychologie*. Portál.
PLICHTOVÁ, J. (2002). *Metódy sociálnej psychológie zblízka: Kvalitatívne a kvantitatívne skúmanie sociálnych reprezentácií*. Médiá.

VÝROST, J., SLAMĚNÍK, I. (Eds.) (2008). *Sociální psychologie*. Grada.
HEFSTEDE, G., HOFSTEDE, G. J. (2008). *Kultury a organizace*. Linde.
ZIMBARDO, P. (2014). *Luciferov efekt*. Academia.

PSYCHODIAGNOSTIKA

PSYCHODIAGNOSTIKA DETÍ A MLÁDEŽE

Diagnostické modely. Vlastnosti testov. Diagnóza. Diagnostické postupy a pomôcky. Voľba metód, vzťah diagnózy a terapie. Chyby v diferenciálnej diagnostike. Pozitívne a negatívne dôsledky diagnózy. MKN 11, DSM V, Achenbachov a Edelbrockov multiaxiálny posudzovací systém detskej a adolescentnej psychopatológie. Pozorovanie správania. Diagnostické interview. Anamnéza. Katamnéza. Sebaopisovacie škály, dotazníky. WISC-III a ďalšie testy kognitívnych schopností (inteligencia). Diagnostika kognitívneho deficitu. Projektívne metódy. Hodnotenie motorického vývinu a laterality. Hodnotenie rečového vývinu. Diagnostika porúch reči. Diagnostika raného vývinu. Vývinové škály. Diagnostika školskej zrelosti. Diagnostika špecifických porúch učenia. Diagnostika pervazívnych vývinových porúch. Diagnostika ADHD. Neuropsychologická diagnostika detí a adolescentov. Diagnostika špecifických porúch správania. Diagnostika psychosomatických porúch. Diagnostika rodiny. Diagnostika vzťahov v triede. Diagnostické vyšetrenie, správa z vyšetrenia, diagnostický nález, štruktúra a priebeh vyšetrenia.

Študijná literatúra:

SVOBODA, M., KREJČÍŘOVÁ, D., VÁGNEROVÁ, M. (2001). *Psychodiagnostika dětí a dospívajících*. Portál.
VÁGNEROVÁ, M., KLÉGRVÁ, J. (2008). *Poradenská psychologická diagnostika dětí a dospívajících*. Karolinum.
KOLUCHOVÁ, J., MORÁVEK, S. (1991). *Psychologická diagnostika dětí a mládeže*. UP.
ŘÍČAN, P., VÁGNEROVÁ, M. (Eds.) (1999). *Dětská klinická psychologie*. Avicenum.

PSYCHODIAGNOSTIKA DOSPELÝCH

Úlohy a ciele psychologickej diagnostiky. Vývinovo-psychologické, diferenciálno-psychologické a kognitívno-psychologické základy psychologickej diagnostiky. Psychodiagnostika v jednotlivých oblastiach spoločenskej praxe. Klinický (celostný) prístup a vývinovo orientovaný prístup k diagnostike a psychometrický prístup. Klinické metódy. Vývinovo orientovaná, klinicko-psychologická diagnostika osobnosti dieťaťa, dospelávajúceho a dospelého. Osobnostné a organizačné predpoklady klinického prístupu v psychodiagnostike. Metodologické problémy psychodiagnostiky porúch osobnosti. Pojem „disharmonický vývin osobnosti“. Diagnostika následkov psychickej deprivácie v priebehu životnej dráhy. Testové metódy (klasifikácia). Definícia psychodiagnostického testu (štandardnosť, vlastnosti a kritériá – hlavné a vedľajšie – pri posúdení kvality testu). Objektivita, reliabilita testu (aspekty a druhy), validita testu (druhy). Konštrukcia testu. Normalizácia testu. Klasická teória testov a teória odpovede na položku. Testy inteligencie. Pojem Flynnov efekt. Testy čiastkových schopností a kombinovaných schopností. Diagnostika organicity. Testy osobnosti. Objektívne testy osobnosti. Dotazníky a škály. Dotazníky založené na psychiatrických a klinických obrazoch chorôb. Verbálne, grafické projektívne metódy, metódy voľby. Klasifikačné systémy v psychiatrii. Psychodiagnostika

týkajúca sa povolania. Psychologická diagnostika rodiny. Psychodiagnostika v psychoterapii.

Študijná literatúra:

- ČERNÝ, V., KOLLÁRIK, T. (1986). *Kompendium psychodiagnostických metód*. Psychodiagnostické a didaktické testy, n. p.
- DAN, J. (2011). Flynnův efekt - mýtus nebo realita? In M. Bratská (Ed.), *Cesty k moudrosti: Ways to Wisdom* (s. 71-75). Slovenská psychologická spoločnosť pri SAV.
- FERJENČÍK, J. (2000). *Úvod do metodologie psychologického výzkumu*. Portál.
- HERETIK, A., HERETIK, A. a kol. (2016). *Klinická psychológia*. Psychoprof. (s. 177-188, 331-333)
- PEČEŇÁK, J. (2014). *Klasifikácia v psychiatrii*. Univerzita Komenského. (s. 4-7, 25-35)
- STANČÁK, A. (1996). *Klinická psychodiagnostika dospelých*. Psychoprof.
- SVOBODA, M. (2010). *Psychologická diagnostika dospelých*. Portál.

APLIKOVANÉ PSYCHOLOGICKÉ DISCIPLÍNY

PORADENSKÁ PSYCHOLÓGIA

Predmetné okruhy poradenskej psychológie. Ohraničenie oproti školskej psychológii, psychoterapii a špeciálnej pedagogike. Psychologické poradenstvo a duchovná starostlivosť. Hlavné školy a smery poradenskej psychológie. Paradigma „klasické“ vs. „systémové“. Systémovo-interakčný prístup, vznik rodinnej terapie. Systém diagnostických kategórií používaných v psychologickom poradenstve v rámci „klasickej paradigmy“. Vybrané kapitoly zo psychopatológie štádií detstva a dospelovania. Modely determinantov školského výkonu. Posudzovanie školskej spôsobilosti. Posudzovanie vzdelávateľnosti a vychovávateľnosti žiaka. Zásady primeraného výchovného pôsobenia na dieťa v rodine, teoretické východiská, praktické implikácie. Všeobecne platné a špecifikované odporúčania k individuálnemu prístupu učiteľa v rámci vyučovania. Psychologická starostlivosť o dospelujúcich a rodinu s dospelujúcimi. Psychologické poradenstvo mimoriadne nadaných. Matrimoniológia a matrimoniopatológia. Psychologické poradenstvo k dosiahnutiu a udržaniu vysokého pracovného výkonu. Psychologické poradenstvo v životných krízach. Štandardy kvality psychologického poradenstva.

Študijná literatúra:

- MATĚJČEK, Z. (2011). *Praxe dětského psychologického poradenství*. Portál.
- VÁGNEROVÁ, M. (2008). *Poradenská psychologická diagnostika dětí a dospívajících*. Karolinum.
- KRATOCHVÍL, S. (2009). *Manželská a párová terapie*. Portál.
- PLAŇAVA, I. (2000). *Manželství a rodiny. Struktura, dynamika, komunikace*. Doplněk.
- BALCAR, K. (2012). *Psychosociální problematika vývoje, jeho poruch a nápravných opatření v rodinách dětí a dospívajících*. Studijní materiál. Pražská vysoká škola psychosociálních studií.
- DAN, J. (2019). *Poradenská psychologie*. Studijný text. FF KU v Ružomberku.

ŠKOLSKÉ PORADENSTVO

Základný rámec školského poradenstva – funkcia a ciele. Systém školského poradenstva v kontexte zmien v oblasti školstva. Kritické miesta profesie školského psychológa. Školský

psychológ na Slovensku. Žiak ako klient (vzdelávacie, výchovné, osobné problémy, problémy v sociálnej oblasti žiaka). Školská trieda ako klient. Menežment školskej triedy. Diagnostikovanie v škole a školskej triede. Základná patológia školskej triedy. Školské poradenstvo v súvislosti s voľbou povolania. Kariérny profil. Profesionálna orientácia. Učiteľ ako klient, škola v starostlivosti školského psychológa. Školská klíma a nástroje jej merania. Podpora učiteľskej profesie. Rodinný systém ako klient. Zásady komunikácie s rodičmi. Problémový rodič a stratégie jeho zvládania. Rodina a jej výchovné štýly. Osobnosť a odborné kompetencie školského psychológa.

Študijná literatúra:

BRAUN, R. a kol. (2014). *Praktikum školní psychologie*. Portál.
KNOTOVÁ, D. a kol. (2014). *Školní poradenství*. Grada.
GAJDOŠOVÁ, E., HERÉNYIOVÁ, G. (2002). *Škola rozvíjania emocionálnej inteligencie žiakov*. Príroda.
GAJDOŠOVÁ, E. (2015). *Školská psychológia a školský psychológ v 21. storočí*. Eurokódex.
HVOZDÍK, J. (2017). *Základy školskej psychológie*. UPJŠ.

KLINICKÁ PSYCHOLÓGIA

Zdravie a choroba, psychologické faktory, prehľad teórií. Psychoneuroimunológia. Činnosť nešpecifického a špecifického imunitného systému. Vzťah imunitného systému a psychologických javov. Spôsoby zvládania životných ťažkostí. Resiliencia, koherencia, hardiness, self-efficacy. Špecifické osobnostné typy: osobnosť typu A, typu B, typu C, typu D. Pacient v nemocnici. Psychická situácia zdravého a chorého človeka. Dobrí a zlí pacienti. Interakcia pacienta s lekárom. Oboznámenie pacienta s diagnózou. Dynamika vzájomného vzťahu pacienta s lekárom. Psychika pacientov s kardiovaskulárnym a onkologickým ochorením. Chronicky chorý pacient. Bolesť – teórie, fyziológia, meranie, terapia. Kvalita života, prístupy k meraniu.

Študijná literatúra:

BAŠTECKÁ, B., MACH, J. a kol. (2015). *Klinická psychologie*. Portál.
BAŠTECKÁ, B., GOLDMANN, P. (2001). *Základy klinické psychologie*. Portál.
BAŠTECKÁ, B. a kol. (2003). *Klinická psychologie v praxi*. Portál.
HERETIK, A., HERETIK, A. a kol. (2016). *Klinická psychológia*. Psychoprof.
KŘIVOHLAVÝ, J. (2001). *Psychologie zdraví*. Portál.
KŘIVOHLAVÝ, J. (2002). *Psychologie nemoci*. Grada.

ZÁKLADY PSYCHOTERAPIE

Výskum v psychoterapii (výskumy efektu a procesu psychoterapie). História psychoterapie a súčasne rešpektované smery. Inštitucionalizácia psychoterapie. Pomáhajúce faktory v psychoterapii. Etické štandardy. Skupinová psychoterapia. Predstavenie aktuálnych smerov: dynamicko-hlbinné, kognitívno-behaviorálne, humanisticko-existenciálne, geštalt, systemické prístupy. Psychoterapia detí.

Študijná literatúra:

VÝBÍRAL, Z., ROUBAL, J. (2010). *Současná psychoterapie*. Portál.
YALOM, I., LESZCZ, M. (2016). *Teorie a praxe skupinové psychoterapie*. Portál.
KRATOCHVÍL, S. (2017). *Základy psychoterapie*. Portál.

SCHLEGEL, L. (2011). *Psychoterapia. Prehľad historicky a aktuálne významných psychoterapeutických smerov a metód*. Vydavateľstvo F.
PRAŠKO, J., MOŽNÝ, P., ŠLEPECKÝ, M. (2007). *Kognitívne behaviorálna terapia psychických poruch*. Triton.

MANAŽÉRSKA PSYCHOLÓGIA

Uplatnenie pracovného psychológa, osobnostné dotazníky, typológia osobnosti a jej využitie v pracovnej psychológii. Riadenie svojho pracovného aj súkromného času, určovanie priorít, techniky na zvládanie zlozvykov v riadení času, pomenovanie osobnej vízie a svojho poslania. Základné princípy a definície Assessment a Development centier, štruktúra AC/DC, spôsob zaznamenania a vyhodnocovania správania, chyby hodnotenia, typy úloh, tvorba kompetencií, spätná väzba účastníkovi, behaviorálne interview. Osobnosť a zručnosti manažéra. Štýly riadenia. Typológia zamestnancov VIE/CHCE, výkonnostné riadenie. Tlak a ťah v riadení. Motivačné faktory. Identifikácia zdrojov nevýkonnosti.

Študijná literatúra:

HOSKOVEC, J. a kol. (2003). *Psychologie ve světě práce*. Karolinum.
HRONÍK, F. (2006). *Hodnocení pracovníků*. Grada.
HRONÍK, F. (2016). *Manažerské příběhy*. Motiv Press.
KUBEŠ, M. a kol. (2004). *Manažerské competence*. Grada
MIKULÁŠTÍK, M. (2007). *Manažerska psychologie*. Grada.
PROVAZNÍK, V. a kol. (2002). *Psychologie pro ekonomy a manažery*. Grada.